

Zuřivec

Metodický list k využití filmu na školách a pro práci s dětmi

Dokument byl vytvořen v rámci projektu Úřadu vlády ČR „Posilování kapacit a metodologická podpora v prevenci domácího a genderově podmíněného násilí“. Projekt je spolufinancován z Norských fondů.

Zuřivec

Animovaný film Zuřivec je natočen na motivy skutečné události a na základě vyprávění dětí, které zažily domácí násilí.

Věnováno všem, které trápí strašné tajemství.

Film je zpracováním knihy Zuřivec od spisovatelky Gro Dahleové a ilustrátora Sveina Nyhuse. Organizace Redd Barna a terapeut Øivind Aschjem z Alternativ til Vold (Alternativa násilí) byli odbornými poradci při natáčení filmu.

MILÝ KRÁLI!

TÁTA NÁS BIJE. JE TO MOJE VINA?

S POZDRAVEM BÓJ.

Terapeut Øivind Aschjem pracoval se skupinou dětí, které zažily domácí násilí, kdy tématem byla VINA. Jedno z dětí se Øivinda zeptalo, kolik lidí ví, že v Norsku žijí děti v rodinách, kde je násilí. Øivind odpověděl, že to dost lidí neví. Pak dostal další otázku: „A ví to pan král?“ Øivind řekl: „Netuším, jestli to pan král ví.“ A tak společně norskému králi Haraldovi V. napsali dopis.

Harald V. pozval děti spolu s Øivindem na audienci, kde vyslechl jejich příběhy. Potom jim řekl, že nevěděl, jaké to je zažívat násilí, ale jedno ví jistě, že násilí není jejich vina.

Na základě příběhu pak vznikly kniha, divadelní představení a film.

V roce 2013 získal Øivind Aschjem za svou práci v oblasti domácího násilí od norského krále Haralda V. vyznamenání.

Zuřivec

Animovaný film *Zuřivec* zpracovává smutné a složité téma. Setkáváme se s předškolákem Bójem, který žije se svými rodiči, a jeho otec se občas proměňuje ve strašného zuřivce. Ten se nedokáže ovládat a dopouští se násilí. Když se otec uklidní, lituje svého chování. Bój je vyděšený a trápí se. Přemýšlí, zda je to jeho chyba, že tatínek tak zuří. Nakonec napíše dopis králi a prozradí mu své tajemství. Jednoho dne zaklepe král na dveře a pozve otce, aby u něj bydlel na zámku. Tam má otec možnost poznat sám sebe a také zuřivce, který se v něm probouzí.

Zuřivec přináší jasné poselství pro všechny, kteří něco podobného zažili. Nejsi v tom sám. Násilí není tvoje vina. Můžeš se svěřit někomu, komu důvěřuješ. Násilí je možné zastavit.

Zuřivec

DOPORUČENÍ:

Odborný poradce filmu a terapeut Øivind Aschjem uvádí: *Zuřivec* je nejen sugestivní a dojemný film, ale i cenný příspěvek pro osvětu - jak pro děti, tak pro dospělé. Děti, které žijí v rodinách, kde se odehrává násilí, jsou často odkázány samy na sebe. Potřebují proto podporu kamarádů a dospělých, aby prolomily mlčení a aby jim někdo mohl pomoci. K tomu může dětem dodat odvahu Bójův příběh. Pokud se něco děje v rodině, děti se často nejdříve svěřují svým vrstevníkům a kamarádům. Je proto důležité, aby všechny děti věděly, co je násilí, a že o násilí mohou s dospělými mluvit.

Ve filmu jsou působivé scény, a je proto důležité mít po shlédnutí filmu prostor pro diskuzi. Doporučujeme, aby školy, které budou film promítat dětem, nastavily spolupráci mezi kolegy a kolegyněmi na škole a popřípadě i s dalšími odborníky.

Pokud učitelé žáky připraví, spolupracují s svými kolegy a kolegyněmi nebo odborníky a vypracují rámec pro promítání filmu, můžeme film doporučit ke shlédnutí všem žákům od páté třídy. Pro práci s mladšími dětmi doporučujeme jiné materiály, např. v knižní podobě.

Návrh na práci po zhlédnutí filmu

REFLEXE PO SHLÉDNUTÍ FILMU:

Ve filmu jsou emotivní scény, které vyžadují následný rozhovor. Zde předkládáme návrhy pro řízení diskuze, témat a otázek. Některé z otázek je třeba přizpůsobit věku žáků.

- 1) Co tě první napadne poté, co jsi viděl/viděla film? Napiš si na papír slova nebo věty, které popisují tvoje pocity. Které scény z filmu ti utkvěly v paměti?
- 2) Všiml/všimla sis, co bylo na začátku filmu? Co si myslíš, že chtěl tvůrce filmu říci, když ukázal kousek papíru s napsaným textem? Pamatuješ si, co na něm bylo napsáno?
- 3) O čem film byl?
- 4) Která scéna na tebe nejvíce zapůsobila? Proč? Popiš její děj / Nakresli obrázek této scény.
- 5) Co si myslíš, že nám tento film chtěl sdělit? (Poselství filmu)
- 6) Některé scény ve filmu popisují Bójovy představy? Fantazie nám někdy může pomoci, když jsme smutní, osamělí, anebo když se bojíme. Čím myslíš, že to tak je? Pamatuješ si scény, kde si Bój něco představoval?
- 7) Myslíš si, že film skončil dobře, nebo měl skončit jinak? Jak si myslíš, že by měl skončit? Napiš krátký příběh o tom, jak si myslíš, že se Bój a jeho rodina bude mít za dva roky.
- 8) Režisérka filmu chtěla vytvořit film, který ukazuje skutečnost. Děti, které zažívají násilí, se velmi trápí. Abychom si dokázali představit, jak velký má Bój strach, bylo nutné situace ukázat tak, jak je děti prožívají. Myslíš si, že je to tak správně?
- 9) Někteří tátové nechápou, že když uhodili maminku, tak tím ublížili i dítěti. Co si o tom myslíš?

Návrh na práci po zhlédnutí filmu

OTÁZKY K FILMOVÝM POSTAVÁM

- 1) Hlavní postavy ve filmu jsou Bój, maminka a tatínek. Setkáváme se také se sousedkou a králem. Jaký máte dojem z těchto postav? Zkuste popsat každou z nich. Jak se chovají a jaký mají hlas? Možná si pamatujete něco z toho, co říkaly.
- 2) Všimněte si, jak tatínek vypadá, když se zlobí, a jak vypadá, když je hodný. Jak poznáte na Bójově tatínkovi, že začíná zuřit?
- 3) Podle čeho poznáte, že tatínek lituje toho, co dělá? Jak ve filmu vypadá tatínek, když král přijde na návštěvu?
- 4) Jak se chová maminka? Podle čeho poznáte, že je nervózní? Jak se chová k Bójovi?
- 5) Co dělá Bój, když tatínek začne zuřit? Proč nechce od tatínka dárky? Jak poznáte, že se Bój trápí? Jaký má vztah k mamince?
- 6) Důležitou roli ve filmu hraje pes. Bój se svěří se svým tajemstvím právě jemu. Jak pomáhá Bójovi? Proč je jednodušší se svěřit zvířeti nebo fiktivnímu kamarádovi? Stává se vám někdy, že řeknete nějaké tajemství plyšákovi nebo fiktivnímu kamarádovi či kamarádce?
- 7) Ptáci ve filmu Bójovi radí: „Řekni to někomu! Řekni to někomu!“ Proč je důležité, aby se Bój o své tajemství podělil? Jak se cítíte, když někomu řeknete o nějakém svém trápení? Pokud by vás trápilo nějaké (strašné) tajemství, komu byste to řekli? Mohli byste někomu napsat podobný dopis?

Návrh na práci po zhlédnutí filmu

LOAJALITA A TRÁPENÍ

- 1) Bój přemýšlí: „Je to moje vina...“, že tatínek má takové záchvaty vzteku. Myslíš si, že je to Bójova vina?
- 2) „Tatínku, můj velký, veselý tatínku. Jednou budu možná jako ty.“ přemýšlí Bój. Mnoho dětí vzhlíží ke svým rodičům a chtějí být jako oni. Co si o tom myslíš?
- 3) Ačkoliv děti chápou, že to, co se děje doma, není v pořádku, tak většinou mluví o mamince a tatínkovi hezky. Proč jsou děti rodičům tak oddané?
- 4) Navenek není nic poznat, říká Bój, když sedí v zahradě a dívá se na svůj dům. Co tím myslí?
- 5) Co se s námi děje, když nás něco trápí a nedokážeme to nikomu říct?
- 6) Co nám může dodat sílu k tomu, abychom se někomu svěřili? Co pomohlo Bójovi?
- 7) Je správné někomu povědět, když vidíme, že se někdo trápí? Je to jednoduché?
- 8) Představ si, že by Bój svěřil své tajemství tobě. Co bys udělal, co bys udělala?
- 9) Napiš dopis za svého kamaráda nebo kamarádku, kteří zažili něco ošklivého. Komu byste mohli dopis dát?
- 10) Král říká, že se Bój zachoval odvážně, když prozradil své tajemství. Co si myslíš, že Bój cítí, když ho král chválí? A říká: „To není tvoje vina!“ Pomůže to Bójovi?
- 11) Povídejte si o tom, za kým děti mohou jít, pokud doma zažily něco ošklivého.
- 12) Proč Bójova maminka nemůže od tatínka jen tak odejít? Pamatujete si, co o tom říkala?
- 13) Víte kam se mohou děti obrátit, pokud zažijí násilí v rodině?

Návrh na práci po zhlédnutí filmu

PODROBNÝ ROZBOR JEDNÉ SCÉNY

Vyberte si jednu scénu, na kterou se chcete zaměřit, a rozeberte ji.

Jako příklad jsme vybrali poslední scénu, ve které má Bój navštívit tatínka u krále:

Bój má s sebou draka. Všimli jste si, co na draka nakreslil? Proč si myslíte, že to udělal? Když tatínek vyjde, má květinu pro maminku, ale ona si ji nevezme. Proč? Maminka nejde s Bójem dovnitř. Proč?

Jak to vypadá v zámeckém parku? V parku vidí Bój spoustu dalších lidí, kteří jsou oblečeni stejně jako tatínek. Proč si myslíte, že to tak je?

Když se drak zasekne ve větvích, začne se Bój bát. Co se stane pak? Rozzlobí se tatínek?

Co se stane, když si Bój sedne vedle tatínka v koruně stromu? Bylo správné, že maminka přišla právě v tu chvíli? Jaký pocit ve vás film zanechal?

Návrh na práci po zhlédnutí filmu

POPIS FILMU A JEDNOTLIVÝCH KAPITOL

Film *Zuřivec* je rozdělen do šesti kapitol. V následující části naleznete popis jednotlivých scén, se kterými lze pracovat po shlédnutí filmu.

Úvodní scéna

Úvodní scéna připravuje na následující děj filmu. Ve filmu *Zuřivec* je důležité, aby hned od začátku bylo jasné, že se nejedná o běžnou pohádku. Film začíná zvukem morseovkou a vidíme závažné sdělení na ručně psaném vzkazu. Bój si zakrývá oči, pak ale vidí skrz prsty, že se tatínek směje. Černobílý obraz se mění v barevný. Bój doufá, že to bude krásný den a že jednou možná bude takový, jako jeho velký, veselý tatínek. Ale v otci se probouzí ohromný zuřivec, tapeta hoří a titulky *Zuřivec* i hudba oznamují, že film bude dramatický.

Násilí

Film hned od začátku popisuje hlavní téma násilí a ukazuje, jaké to je pro Bóje, že je tatínek tajemný a nevyzpytatelný. Bój chodí po špičkách, nese velké sklenice v rukou a přemýšlí, jakou má tatínek náladu. Maminka pečlivě prostírá stůl, ale je velmi nervózní, zavírá okna tak, aby nebylo vidět dovnitř. V obýváku sedí tatínek a rytmicky zarývá nehty do křesla. Křeslo už je mnohokrát spravované a vidíme, jak se tatínek proměňuje. Maminka se snaží chránit Bóje a pošle ho do pokojíčku. Tatínek křičí a bije ji. I maminka křičí, ale bolestí. Bój se schovává pod peřinu a snaží se to celé pochopit. Slyší při tom, jak tatínek ničí byt a maminka zoufale křičí.

Úklid

Bój vchází do pokoje. Tatínek pláče jako malé dítě a slibuje, že už se nikdy nebude zlobit. Maminka ho utěšuje, ačkoliv ji vše bolí a ošetřuje mu rány na hřbetu ruky. Vnímáme, že to takhle asi vždycky končí. Tentokrát to opět přežila, ale zlatá rybka ne. Bóje začne bolet břicho a už nesnese maminčino vysvětlování a omluvy. Mohlo se taky stát, že by tam nehybně ležela na zemi maminka, jako ta rybka z akvária...

Návrh na práci po zhlédnutí filmu

Dopis

Maminka by chtěla koupit Bójovi novou rybičku, ale Bój už žádnou novou rybičku nechce.

Tatínek přichází a přináší dárky, ale Bój je nedokáže přijmout. Musí ven na vzduch. Je mu ze všeho zle. Venku si sedne a dívá se na dům, který navenek vypadá úplně normálně.

Přichází jeho kamarád pes a nese mu obálku. Přemlouvá chlapce, aby napsal dopis o tom, co ho trápí. S pomocí ptáků píše Bój dopis samotnému králi, ačkoliv ví, že tím prozrazuje velké a strašné tajemství.

Návštěva

Bój se trápí tím, že vyrazil tajemství a přikrčí se, když jednoho dne sám král zatúkává u nich doma na dveře. Král mu poděkuje za dopis, pochválí ho a poručí otci, aby poklekl. Otec se Bójovi omlouvá. Najednou je menší a menší, až je úplně malinký. Králi je jasné, co je potřeba, aby Bój a maminka byli doma opět v bezpečí. Tatínek se musí na nějakou dobu odstěhovat na zámek ke králi, aby poznal sám sebe a Zuřivce, kterého má v sobě. A také aby se stal šťastnějším a sebevědomým mužem.

Naděje v Královské zahradě

V poslední kapitole jde Bój na nedělní návštěvu za tatínkem. Maminka s ním nejde.

Bój a tatínek si společně užívají setkání do té doby, než se drak zachytí ve větvích stromu. Bój se začne bát. Ale tatínek už se mnohé naučil. Tentokrát nezačne zuřit. Vyleze na strom a draka sundá. Bój se odváží být u tatínka blíž a blíž, až je v jeho náručí. Ale jejich čas už vypršel a Bój musí zpátky k mamince. Tatínek je dojatý a děkuje za Bójovi za moc krásný den.

Konec je otevřený. Nemůžeme totiž nikomu nic slíbit. My všichni, kteří jsme na knize, divadelním představení a filmu Zuřivec spolupracovali, buď jako umělci nebo terapeuti, víme, že v některých rodinách není situace tak vážná... v některých je ale ještě horší.

Jedno je však jisté. Taková tajemství nesmí zůstat utajena.

S pozdravem režisérka Anita Killiová

Návrh rámce na promítnutí filmu dětem od páté třídy

Příprava: Učitelé a učitelky by měli dětem podat základní informace o tom, co je násilí a násilí v blízkých vztazích, a o tom, jak ho děti, které v něm žijí, prožívají. Je důležité, nastavit spolupráci s kolegy a kolegyněmi, a případně odborníky, a dát dětem a rodičům dopis k promítanému filmu.

Je vhodné film před promítnutím představit. Dětem můžeme nejprve příběh odvyprávět, a je důležité jim říci, že film skončí dobře a že některé části filmu mohou působit děsivě. Můžeme také před promítáním ukázat, kde je Norsko, a sdělit, že Norské království je monarchie s králem Haraldem V. A královnou Sonjou.

PROMÍTNUTÍ FILMU

Děti dostanou za úkol vyjádřit slovy nebo kresbou, jaký mají z filmu dojem, o čem film je a jaký si myslí, že má film význam. Mohou například napsat dopis Bójovi nebo jeho mámě či tátovi.

Třída se rozdělí do menších skupin a učitelé a učitelky s dětmi mluví o filmu.

Mohou například začít otázkou:

Kdyby byl Bój tvůj kamarád, co bys pro něj mohl a mohla udělat?

Proč si myslíš, že se Bój bojí někomu svěřit?

popřípadě jiné otázky, uvedené na předchozích stranách.

Na závěr je důležité dětem sdělit, s kým mohou o filmu mluvit a kam se mohou obrátit, pokud potřebují pomoc. Například jim po promítnutí filmu dát možnost zajít za učitelem nebo učitelkou, sociálním pracovníkem či pracovnící nebo školním psychologem a psycholožkou a ujistit je o tom, že tito lidé vědí, jak dítě podpořit a s kým popřípadě spolupracovat, pokud dítě žije v rodině, kde je vystaveno násilí.

Návrh dopisu pro učitele

Film je zpracován na základě autentických zážitků dětí, které zažily domácí násilí. Film natočila Anita Killiová podle knihy Gro Dahleové a Sveina Nyhuse. Odborným poradcem filmu byl terapeut Øivind Aschjem z norské organizace Alternativa násilí, který pracuje s dětmi a dospělými, kteří zažili domácí násilí, a s lidmi, kteří se dopouštějí násilí.

Mnoho dětí je každý den vystaveno násilí. Přesná čísla nemáme. Jedním z důvodů je, že se o násilí nemluví, a že je před ostatními utajováno. Není také jasně vymezená definice násilí, a lidé vnímají různě, co násilí znamená. Film Zuřivec ukazuje násilí v jedné konkrétní rodině, ale v jiné rodině může dynamika násilí vypadat jinak. V Zuřivci je to otec, kdo ubližuje své partnerce a dítěti. My ale víme, že násilí se může dopouštět i matka. Nehledě na to, kdo násilí páchá a jak násilí definujeme, je pro děti hrůza a strach obrovskou zátěží, která má negativní dopady na jejich vývoj.

Dnes víme, že děti, které jsou vystaveny násilí, mají emoční problémy, problémy chování, a že z nich vyrůstají dospělí, kteří mají mnohonásobně vyšší riziko, že se znovu stanou obětí násilí, nebo že se násilí budou dopouštět. Dospělí, kteří byli v dětství vystaveni násilí, mají také mnohonásobně vyšší riziko rozvoje psychických poruch, ale i dalších nemocí.

Děti musíme před násilím chránit, a pokud je nechrání jejich nejbližší, musíme je zastoupit. Děti by měly být poučeny o tom, co to je násilí, a měly by dostat šanci o násilí mluvit.

Film Zuřivec téma násilí otevírá a dětem ukazuje, že je možné se někomu se svým trápením svěřit a že za násilí nese odpovědnost rozhodně ten, kdo se ho dopouští.

Návrh dopisu pro děti

Ahoj děti!

Mnoho animovaných filmů jsou jen pohádky a fantazie. My bychom vám chtěli promítnout film *Zuřivec*, který ale pohádkou není. Film vypráví příběh malého kluka Bóje, který měl strach ze svého táty. Nakonec požádal o pomoc norského krále.

Po shlédnutí si o filmu budeme povídat, zahrajeme si některé scény a situace, a budete se moci ptát.

Naštěstí se většina dětí cítí doma dobře a tak to má být!

Může se ale stát, že máš doma také strach jako Bój, anebo máš kamaráda nebo kamarádku, která se doma bojí. Některé děti to doma mají stejné jako Bój nebo ještě horší. Je ale také možné, že nikdo ze třídy neprožívá to, co zažívá Bój.

Víš, co norský král řekl poté, co viděl film? *„Každé dítě, které má takový strach jako Bój, má právo požádat o pomoc.“* Děti se mají doma cítit bezpečně.

Jestli máš doma strach anebo jestli se chceš na něco zeptat:

Zajdi za někým, komu důvěřuješ, a pověz, co tě trápí.

Tvá učitelka a tvůj učitel mají za tebe zodpovědnost.

Pokud nedůvěřuješ nikomu ve škole, můžeš si možná promluvit s někým z rodičů, se svým kamarádem nebo kamarádkou, s trenérem nebo trenérkou, s babičkou nebo dědečkem nebo jiným dospělým, kterému důvěřuješ.

Návrh dopisu pro rodiče

Základní škola bude v rámci prevence násilí v pátých třídách promítat film Zuřivec.

Film je zpracován na základě autentických zážitků dětí, které zažily násilí v blízkých vztazích. Film natočila Anita Killiová podle knihy Gro Dahleové a Sveina Nyhuse. Odborným poradcem filmu byl terapeut Øivind Aschjem, který pracuje s dětmi a dospělými, kteří zažili domácí násilí, a s lidmi, kteří se násilí dopouštějí.

Děti získají vědomosti o násilí a učí se být empatické se svými kamarády a kamarádkami, kteří mají nějaké trápení. Zkušenosti z promítání filmu ve školách jsou velmi pozitivní.

Učitelé a učitelky film viděli a získali informace o tom, jak s filmem a dětmi pracovat. Po promítnutí filmu budou s nimi na téma mluvit. Promítnutí a práce s filmem trvá dvě hodiny.

Děti i dospělí mohou mít potřebu o filmu mluvit a někomu položit otázky týkající se domácího násilí. Dětem bude umožněno si o filmu promluvit ve škole. Rodiče se také mohou obrátit na učitele/učitelku, školního psychologa/psycholožku nebo na některou z organizací, která se zabývá domácím násilím.

Poté, co děti přijdou domů.

Některé děti budou chtít o filmu mluvit se svými rodiči, některé se o něm nezmíní. Rodiče mohou dětem nabídnout si o filmu promluvit.

